

Küreselleşen Dünyada Din

Dr. Ümit AKTI

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1480

Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyeni Yayınları

Yayın No | Publication Number: 278

Kitap Adı: Küreselleşen Dünyada Din

Book Title (English): Religion in a Globalizing World

ISBN: 978-625-6781-91-7

DOI: <https://doi.org/10.70458/fcr.9786256781917>

Yazar | Author: Ümit AKTI | orcid.org/0000-0002-4301-1813

Kurum | Institution: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

ROR ID: ror.org/03jtrja12

Editör | Editor: Rifat TÜRKEL | orcid.org/0000-0003-4575-0190

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 200

Yayın Tarihi | Publication Date: Aralık | December 2024

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRC | Din ve Bilim | Religion & Science

BISAC: REL067000 | Din / Din Sosyolojisi | Religion / Sociology of Religion

THEMA: HRV | Din / Sosyoloji | Religion / Sociology

LC: BL60 | Din ve Sosyoloji | Religion & Sociology

Atf Bilgisi | Cite as: Aktı, Ümit. *Küreselleşen Dünyada Din*

Ankara: Eskiyeni Yayınları, 2024.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcf@fcr.com.tr

Küreselleşen Dünyada Din

Dr. Ümit AKTI

Ankara 2024

Yazar Hakkında

Dr. Ümit AKTI

1970 yılında Kütahya'da doğdu. 1993 yılında Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 1994 yılında Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Anabilim Dalına Araştırma görevlisi olarak atandı. 1997 yılında Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri dalında yüksek lisansını, 2008 senesinde Dokuz Eylül Üniversitesi'nde doktorasını tamamladı. 2013 yılında Dumlupınar Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Din Bilimleri Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı. 2013-2015 yılları arasında Felsefe ve Din bilimleri bölüm başkanlığı, 2015-2020 yılları arasında Dumlupınar Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekan yardımcılığı görevlerinde bulundu. Halen aynı kurumda Din Sosyolojisi Anabilim Dalı Başkanı olarak çalışmalarına devam etmektedir. Bilimsel çalışmalarını; dini gruplar, sosyal değişme ve din, küreselleşme ve din konularında sürdürmektedir.

Akademik çalışmalarının yanında, 2018 yılında İlahiyat Akreditasyon Ajansı'nın kuruluşunda Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev aldı. Halen bu göreve devam etmektedir.

Evli ve iki çocuk babası olup, Arapça ve İngilizce bilmektedir.

About the Author

Dr. Ümit AKTI

He was born in Kütahya in 1970. He graduated from Atatürk University Faculty of Theology in 1993. In 1994, he was appointed as a research assistant at Harran University, Faculty of Theology, Department of Sociology of Religion. He completed his master's degree in Philosophy and Religious Sciences at Harran University, Institute of Social Sciences in 1997, and his doctorate at Dokuz Eylül University in 2008. In 2013, he was appointed as an assistant professor at Dumlupınar University, Faculty of Theology, Department of Religious Sciences. He served as head of the Department of Philosophy and Religious Sciences between 2013-2015, and as vice dean of Dumlupınar University Faculty of Theology between 2015-2020. He currently continues his studies as Head of the Department of Sociology of Religion at the same institution. His research interests include religious groups, social change and religion, globalisation and religion.

In addition to his academic studies, he served as a Board Member in the establishment of the Theology Accreditation Agency in 2018. He still continues in this position.

He is married with two children and speaks Arabic and English.

Kitap Hakkında

Küreselleşen Dünyada Din

Günümüzde küreselleşme, dünyada, belki de üzerinde en fazla çalışılan ve konuşulan konulardan biridir. Küreselleşme bütün toplumsal kurum ve yapıları olumlu veya olumsuz ama güçlü bir şekilde etkilemektedir. Bu sebeptir ki kavram hakkında oldukça farklı fikirler ortaya atılmaktadır. Örneğin bir grup, küreselleşmeyi kaçınılmaz ve hızlı bir değişim süreci olarak görüp ona direnmenin imkansızlığını ileri sürmektedirler. Diğer bir grup ise küreselleşmeyi tamamen olumsuz ve onunla mücadele edilmesi gereken, emperyalizmin yeni bir biçiminden başka bir şey olmadığını iddia etmektedirler.

Son zamanlarda kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle de önemli bir ivme kazanan küreselleşme ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel boyutlarıyla az veya çok tüm dünya ülkelerini etkilemektedir. O halde küreselleşme nedir? Küreselleşme, şüphesiz çok boyutlu bir süreçtir. Onu tarihi bağlamından koparıp tek yönlü değerlendirmek yanlış olur. Küreselleşme, tarihi ve toplumsal gelişmeler yanında teknolojik gelişmelerin de belirleyici olduğu, toplumların ve kültürlerin birbirleriyle çok yoğun etkileşime girdikleri bir süreçtir.

Küreselleşmeden etkilenen toplumsal kurumlardan biri de dindir. Bu etkileşim süreci kimi zaman homojenleştirici bir etki meydana getirirken, kimi zaman da yerel inanç ve kültürlere küresel ölçekte fırsatlar sunmaktadır. Bu açıdan, bazen egemen kültürlerin dinleri yerel dinleri etkilemekte, bazen de yerel dinler onları tehdit edecek boyuta ulaşabilmektedir.

Bu çalışmada küreselleşme siyasal, ekonomik, kültürel ve teknolojik boyutları bakımından incelenmiştir. Ardından küreselleşmenin bu söz konusu boyutlarıyla din arasındaki etkileşim ve ilişki sosyolojik bir perspektifle ele alınmıştır. Son olarak da

Türkiye'deki küreselleşme ve din arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Din Sosyolojisi, Küreselleşme, Din, Kültür, Sekülerleşme, Dini Gruplar.

About the Book

Religion in a Globalizing World

Today, globalization is perhaps one of the most studied and talked about topics in the world. Globalization affects all social institutions and structures positively or negatively but strongly. For this reason, quite different ideas are put forward about the concept. For example, one group sees globalization as an inevitable and rapid process of change and argues that it is impossible to resist it. Another group claims that globalization is nothing but a new form of imperialism that is completely negative and must be combated.

Globalization, which has recently gained significant momentum with the development of mass media, affects all countries of the world to a greater or lesser extent with its economic, social, political and cultural dimensions. So what is globalization? Globalization is undoubtedly a multidimensional process. It would be wrong to separate it from its historical context and evaluate it one-sidedly. Globalization is a process in which technological developments as well as historical and social developments are decisive, and societies and cultures interact with each other very intensely.

One of the social institutions affected by globalization is religion. While this interaction process sometimes creates a homogenizing effect, it sometimes offers opportunities for local beliefs and cultures on a global scale. In this respect, sometimes the religions of dominant cultures affect local religions, and sometimes local religions can reach a level that threatens them.

In this study, globalization was examined in terms of its political, economic, cultural and technological dimensions. Then, the interaction and relationship between these dimensions of globalization and religion are discussed from a sociological perspective.

ve. Finally, the relationship between globalization and religion in Türkiye is emphasized.

Keywords: Sociology of Religion, Globalization, Religion, Culture, Secularization, Religious Groups.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	13
GİRİŞ.....	15

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜRESELLEŞME	25
1.1.Kavramsal Gelişim.....	25
1.2. Tarihi Gelişimi	29
1.3.Küreselleşmeyi Meydana Getiren Faktörler	39
1.3.1. Siyasi Gelişmeler.....	39
1.3.2. Ekonomik Gelişmeler	40
1.3.3. Teknolojik Gelişmeler	43
1.4. Küreselleşme ile İlgili Bakış Açıları	46
1.4.1. Küreselleşme Karşıtları	47
1.4.2. Küreselleşme Taraftarları.....	48
1.4.3. Dönüşümcüler.....	51
1.5. Küreselleşmenin Boyutları ve Etkileri	53
1.5.1. Küreselleşmenin Ekonomik Boyutu ve Etkisi.....	53
1.5.2. Küreselleşmenin Siyasi Boyutu ve Etkisi.....	58
1.5.3. Küreselleşmenin Kültürel Boyutu ve Etkisi	64
1.5.4. Küreselleşmenin Teknolojik Boyutu ve Etkisi	75

İKİNCİ BÖLÜM

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE DİN.....	83
2.1. Küreselleşme-Din İlişkisi	83
2.2. Küreselleşen Dünyada Din.....	91
2.3. Küreselleşmenin Dine Etkileri	93
2.3.1. Ekonomik Küreselleşmenin Dine Etkisi.....	94
2.3.1.1. Küreselleşme Sürecinde Dinin Ekonomik Modeli	94
2.3.1.2. Ekonomik Küreselleşmenin Kültürel Boyutu ve Dine Etkileri.....	97
2.3.2. Kültürel Küreselleşmenin Dine Etkisi	103
2.3.2.1. Küreselleşme Sürecinde Homojenleşmenin Dine Etkileri.....	109
2.3.2.2. Küreselleşme Sürecinde Yerelleşmenin Dine Etkileri. 116	

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESELLEŞMENİN TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ÜZERİNDEKİ

ETKİLERİ	133
3.1. Küreselleşme Sürecinde Ekonomik Gelişmelerin Türkiye'de Dini Hayat Üzerindeki Yansımaları.....	134
3.1.1. Küreselleşme Sürecinde Türkiye'deki Ekonomik Gelişmeler	135
3.1.2. Türkiye'deki Ekonomik Gelişmelerin Dini	138
Hayat Üzerindeki Yansımaları	138
3.1.3. Ekonomik Küreselleşmenin Kültürel Boyutunun Türkiye'de Dini Hayat Üzerindeki Yansımaları.....	148
3.2. Kültürel Küreselleşmenin Türkiye'de Dini Hayat Üzerindeki Etkileri.....	157
3.2.1. Homojenleşmenin Türkiye'de Dini Hayat Üzerindeki Etkileri	158
3.2.2. Yerleşmenin Türkiye'de Dini Hayat	165
Üzerindeki Etkileri.....	165
SONUÇ	177
KAYNAKLAR.....	185
DİZİN.....	197

ÖN SÖZ

Küreselleşmenin ne zaman başladığı konusu, literatürde her ne kadar tartışmalı olsa da onun devam edegelen bir süreci ifade etmesi bakımından farklı bir düşünceye rastlamak mümkün değildir. Nitekim küre üzerinde cereyan ekonomik, siyasal, çevresel sayısız olay bunun ispatıdır. Örneğin iki binli yılların başında küresel ısınmayla ilgili söylenenler çok uzak gibi görünürken, bugün onun ciddi sonuçlarıyla karşı karşıyayız. Yakın döneme baktığımızda, 2020 yılında başlayan pandemi, hemen ardından başlayan Rusya-Ukrayna savaşı, onu takip eden İsrail'in masum Müslümanları katlederek gerçekleştirdiği soykırım ile Gazze'yi işgalinin etkilerini uzun uzun anlatmaya bile gerek olmadığını düşünüyorum. Dolayısıyla küreselleşme her zaman güncelliğe sahip ve bu özelliğini koruyacak niteliğe sahip olduğu söylenebilir. Küreselleşmeyle ilgili ilk yapılan ilk çalışmalardan sayılabilecek bu çalışmamız da küreselleşme sürecinin günümüzle kıyaslanmasına imkân sağlaması bakımından değerini her zaman muhafaza edeceğini düşünmekteyim.

“Sosyolojik Açıdan Küreselleşme ve Din” olarak 2009'da tamamlanan bu doktora tezinin, savunma jürilerimin de teşvikine rağmen o yıllarda yayınlanması mümkün olmadı. Bugün ise dostlarımızın çalışmanın basımına ilişkin teşvikleri, çalışmaya yapılan atıflar veya atıf verilmeden yapılan alıntılar sebebiyle tezimi yayımlamaya karar verdim. Şu an için dönüp geriye baktığımda, demek ki bu eser yayımlanmak için gününü, Cumhuriyetimizin 100. yılını bekliyormuş diye düşünüyorum. Tıpkı her şeyin meydana gelebilmek için kader gününü (vakt-i merhun) beklediği gibi.

Çalışma hızlı bir okumayla yeniden gözden geçirildi ve bazı revizeler yapıldı. Bu çerçevede bazen ifadelerde düzeltmeler yapıldı. Bazen de sadece geçmişle günümüz arasında nisbi kıyas-

lama imkânı verecek atıflarla yetinildi. Her çalışma, döneminin toplumsal özelliklerini yansıtması ve durum tespiti bakımından çok değerli olduğundan yapılan revizelerde, çalışmanın orjinalliği korunmaya çalışıldı. Yapılan bu işlem, eğer orjinalliğe zarar vermiyorsa metin içinde, değilse dip notlar aracılığıyla yapıldı.

Son olarak tez aşamasından yayın aşamasına kadar emeği geçenlere şükranlarımı sunmak isterim. Özellikle danışmanım Prof. Dr. Adil Çiftçi, kıymetli jüri üyelerim Prof. Dr. Kemal Ataman, Prof. Dr. Recep Yaparel, Prof. Dr. Bülent Ünal, Prof. Dr. Murat Yıldız hocalarıma, tez aşamasında son okumaları ve düzeltmeleriyle yardımlarını esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Sami Şekeroğlu'na ve editörlüğünü üstlenen Prof. Dr. Rifat Türkel'e katkılarından dolayı teşekkür ederim. Tez çalışmam boyunca benden fedakârlık ederek dualarını esirgemeyen aileme özellikle teşekkür ederim.

20 Kasım 2024

Kütahya